

Nr 32.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ändring av moment 6 i villkoren för lån från gödselvårdslånefonden; given Stockholms slott den 30 januari 1925.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Sven Linders.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 30 januari 1925.

Närvarande:

Statsministern SANDLER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden OLSSON, NOTHIN, HANSSON, LINDERS, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Departementschefen, statsrådet Linders anför:

Sedan riksdagen jämlikt skrivelse den 21 juni 1918, nr 474 p. 10, med bifall i huvudsak till Kungl. Maj:ts den 22 mars samma år i ämnet avlåtna proposition, nr 197, beslutat, att en särskild fond, benämnd *gödselvårdslånefonden*, skulle inrättas för främjande av anordnandet av ändamålsenliga gödselstäder — från vilken fond statslån finge tilldelas hushållningssällskap, som förklarar sig villigt att utlämna gödselvårdslån —, har Kungl. Maj:t i överensstämmelse med riksdagens beslut den 11 juli 1918 utfärdat kungörelse (nr 576) angående villkoren för lån från gödselvårdslånefonden.

Mom. 6 och 7 i kungörelsen hava följande lydelse:

»6) Gödselvårdslån må av hushållningssällskap lämnas till ägare eller brukare av jord, vilken är i behov av dylikt lån, med företrädesrätt för den, som innehar högst 50 hektar åker eller annan odlad jord, till brukare

dock allenast under förutsättning att dennes återstående brukningstid omfattar minst åtta år, det år lånet utlämnas oräknat.

7) Gödselvärdslån må icke beviljas till högre belopp än 1,000 kronor och icke uppgå till mer än 75 procent av den beräknade kostnaden för gödselstadsanläggningen.»

I skrivelse den 20 februari 1923 har Östergötlands läns hushållnings-sällskaps förvaltningsutskott hemställt om ändring av mom. 6 i kungörelsen därhän, att detta författningsrum bragtes i huvudsaklig överensstämmelse med motsvarande stadganden beträffande villkoren för lån från täckdiknings- och nyodlingslånefonderna. Här om anföres följande.

Förvaltningsutskottet hölle före, att genom den formulering, som givits moment 6 i kungörelsen angående villkoren för lån från gödselvärdslånefonden, syftemalet med utlämnandet av dessa lån ej fullt komme att ernås. Det torde nämligen icke kunna förnekas, att ett omsorgsfullt tillvaratagande av den naturliga gödseln, vilket utlämnandet av lån ur denna fond avsåge att främja, vore av synnerligen stor betydelse för den långt övervägande delen av vårt lands jordbruk. De undersökningar, som vidtagits för att få ådagalagt förhållandena härutinnan, hade liksom den allmänna erfarenheten givit vid handen, att det syntes vara mera undantagsvis, som anordningar och anstalter för en planmässig vård av kreaturgödseln vore vidtagna. Vid sådant förhållande torde det kunna ifrågasättas, om ej lånemöjligheterna för den, som önskade genomföra ett omsorgsfullt tillvaratagande av kreaturspillningen, men som saknade medel att åstadkomma de härför nödvändiga förutsättningarna, borde utökas. Särskilt finge förvaltningsutskottet i den vägen peka på den högst betydande inskränkning, som de nuvarande bestämmelserna innehöle i fråga om arrendators rätt att komma i åtnjutande av lån. Bestämmelsen torde nämligen i regel omöjliggöra för arrendator med kortvarigare kontrakt än 10 år att överhuvud taget erhålla dylikt lån. Även en sådan försutte sin rätt härtill, om han ej redan första arrendeåret ansökte om lån. Det torde emellertid ej alla ganger vara att räkna med, att en arrendator strax i början av arrendeperioden uppmärksammade behovet av här ifrågasatt anläggning eller att han då vore beredd eller hade tillfälle att igångsätta en sådan. Det förefölle förvaltningsutskottet, som om den inskränkning i arrendators lånemöjligheter, de nuvarande bestämmelserna innebure, utan olägenhet kunde borttagas. Som stöd för en dylik uppfattning ville förvaltningsutskottet framhålla, att, enligt förvaltningsutskottets åsikt, tillkomsten av en ändamålsenlig gödselstadsanläggning torde vara vad som i första hand åsyftades med lånens utlämnande. Därvid syntes det däremot vara ett mera underordnat intresse både för långivaren och laneförmedlaren, om så eller så många år återstode av den persons arrendetid, som ansökte om dylikt lån. Mot en eventuell invändning, att en arrendator med kortvarigt arrende eller med endast mindre del återstående av arrendetiden i allmänhet ej sökte ifrågavarande lån, finge förvaltningsutskottet nämna, att under årens lopp ett ej ringa antal låneansökningar inkommit från sådana personer, vilka i övrigt fyllt kraven för att kunna tilldelas lån, men som fått ansökningarna avslagna på grund av den åberopade bestämmelsen.

I vad mån betydelsen av en gödselvärdslåneanläggning kunde jämföras med ett täckdiknings- eller nyodlingsföretag ville förvaltningsutskottet icke uttala sig om. Någon inskränkning av slag, som här berörts, funnes emel-

lertid icke intagen bland villkoren för lån ur täckdiknings- eller nyodlingsfonderna.

Jämlikt mom. 6 i kungörelsen den 22 juni 1920 (nr 332) angående villkoren för lån från *täckdikningslånefonden* beviljas dylikt lån åt ägare eller brukare av åker eller annan odlad jord, oberoende av storleken av den fastighet, där arbetet är avsett att utföras, och, beträffande brukare, av brukningstidens längd. Ett härmed i huvudsak likalydande stadgande innehålles i mom. 6 av kungörelserna den 17 juni 1921 (nr 356 och 357) angående villkoren för lån från *norrländska nyodlingsfonden* och *allmänna nyodlingsfonden*.

Lantbruksstyrelsen har i remissutlåtande i ärendet den 24 maj 1923 anfört följande.

De inskränkningar, som stadgats beträffande arrendators rätt till gödselvärdslån, hade uppenbarligen tillkommit i syfte att säkerställa amorteringen av dylikt lån. Bestämmelsen hade emellertid visat sig olämplig. Med avseende å de många former, varunder upplåtelse av arrende skedde, vore det ofta vanskligt att avgöra, när ett arrendeavtal skulle anses upphöra. I många fall torde en arrendator hava eller kunna anses hava företräde till nytt arrendeavtal, varvid en sådan bestämmelse som den ifrågavarande av formella skäl måste medföra lånevägran i fall, där lån på reella grunder bort beviljas. Då hushållningssällskapen bure ansvaret för lånen och utlämnade dessa mot av dem godkänd säkerhet, funne lantbruksstyrelsen vägande skäl ej föreligga för bibehållande av inskränkningen ifråga om arrendators rätt till dylikt lån. Jämväl bestämmelsen om företräde för innehavare av högst 50 hektar åker ansåge lantbruksstyrelsen utan olägenhet kunna bortfalla, då varje särskilt gödselvärdslån vore jämlikt mom. 7 i gällande lånevillkor begränsat till allenast 1,000 kronor.

Statskontoret har i infortrat utlåtande i ärendet den 16 juni 1923 förklarat sig instämma med lantbruksstyrelsen.

Förvaltningsutskottet har i sin ovan omförmälda skrivelse ifrågasatt jämväl sådan ändring av gällande villkor för lån från täckdiknings- och gödselvärdslånefonderna att från respektive fond beviljade lån måtte kunna få räntefritt innehavas under två år från lyftningsdagen. Utskottet anför härom.

Beträffande lån ur allmänna nyodlingsfonden vore stadgat, att dylikt lån vore räntefritt under två år från lyftningsdagen. För lån ur täckdiknings- och gödselvärdslånefonderna vore motsvarande räntefrihet icke medgiven. Att härigenom sistnämnda lån bleve mindre fördelaktiga, ansåge förvaltningsutskottet vara påtagligt. Några skäl för att icke erbjuda lika villkor i berörda avseende för dessa lån syntes ej kunna åberopas. I alla händelser torde icke villkoren för täckdiknings- och gödselvärdslån böra göras sämre än för nyodlingslån, då man, åtminstone vad förhållandena i mellersta och södra Sverige anginge, torde kunna fastslå, att täckdikning eller utförandet av en lämplig gödselvärdsanläggning i allmänhet vore av större betydelse för höjandet av avkastningen från ett jordbruk än verkställandet av en nyodling. Härtill komme den olägenhet, som merberörda skiljaktighet i be-

stämmelserna för de olika lånen förorsakade såväl ur expeditions- som bokföringssynpunkt.

Lantbruksstyrelsen anför i ovanberörda remissutlåtande i detta ämne, att styrelsen funne den av förvaltningsutskottet gjorda jämförelsen med de för lån från nyodlingslånefonderna meddelade bestämmelserna icke fullt riktig. Vid nyodling kunde nämligen någon pekuniär avkastning av jorden icke beräknas, förrän odling skett och skörd hunnit försäljas. På grund härav vore räntefrihet under viss tid av behovet påkallad. Så vore emellertid icke förhållandet beträffande gödselvårds- och täckdikningsanläggningar. Då avgörande skäl för bifall till förvaltningsutskottets förslag härutinnan enligt lantbruksstyrelsens mening icke förebragts, ansåge styrelsen sig förhindrad att tillstyrka framställningen i denna del.

Statskontoret har jämväl i nu förevarande ämne anslutit sig till lantbruksstyrelsens uttalande.

*Departements-
chefen.*

Vad först angår förvaltningsutskottets framställning i den del densamma avser ändring av villkoren för lån från täckdiknings- och gödselvårds-lånefonderna därhän, att från dessa fonder beviljade lån skulle få innehavas räntefritt under två år från lyftningsdagen, finner jag densamma, på skäl som lantbruksstyrelsen anført, icke böra föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Däremot vill jag i anslutning till myndigheternas uttalanden förorda sådan ändring av gällande villkor för lån från gödselvårdslånefonden att mom. 6 däri erhåller följande ändrade lydelse:

»Gödselvårdslån må av hushållningssällskap beviljas ägare eller brukare av åker eller annan odlad jord, oberoende av storleken av den fastighet, där arbetet är avsett att utföras, och, beträffande brukare, av brukningstidens längd; börande såvitt möjligt tillses, att lån främst tillgodokommer den, som är mest i behov därav.»

För den sålunda ifrågasatta ändringen fordras emellertid riksdagens samtycke, och anser jag sådant nu böra inhämtas.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att godkänna av mig föreslagen ändring av mom. 6 i villkoren för lån från gödselvårdslånefonden.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Nils Flodman.